

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM TIZIMIDA TYUTORLIK
FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY VA PEDAGOGIK
ASOSLARI: PF-232-SONLI FARMON TAHLILI**

Avliyoqulov Bekmirza Bektemirovich

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ommaviy huquq fakulteti tyutori

bekavliyoqulov@gmail.com

+998(94) 516-83-61

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqola O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-noyabrdagi PF-232-sonli “Ta’lim-tarbiya sohasida tyutorlik faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmonining pedagogik va huquqiy jihatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada tyutorlik faoliyatining zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rni, uning metodologik asoslari, huquqiy me‘yorlar doirasida tashkil etilishi va jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta’siri tahlil qilinadi. Ilmiy tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tyutorlik tizimini joriy etish nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki individual ta’lim yondashuvlarini rivojlantiradi, ta’limda teng imkoniyatlarni ta’minlaydi va mamlakat inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqolada xalqaro tajribalar, empirik tadqiqotlar va amaliy takliflar ham keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Tyutorlik faoliyati, individual ta’lim, pedagogik texnologiyalar, ta’lim islohotlari, huquqiy tartibga solish, kompetensiyaviy yondashuv, O‘zbekiston ta’lim tizimi

Kirish

Zamonaviy global dunyoda ta’lim tizimlarini isloh qilish davom etayotgan jarayon bo‘lib, uning asosiy yo‘nalishi an‘anaviy “bir me’yorda” ta’limdan individual va differensiallashtirilgan yondashuvlarga o‘tishdan iborat. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-noyabrdagi PF-232-sonli farmoni aynan shu yo‘nalishda muhim qadamni belgilab beradi. Farmon nafaqat normal-huquqiy hujjat, balki mamlakat

ta'lim siyosatining strategik ko'rinishi sifatida ta'lim tizimida chuqur o'zgarishlarni boshlab beradi.

Ilmiy adabiyotlarda tyutorlik (ingl. tutoring) "individual yoki kichik guruhlarda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyat" sifatida ta'riflanadi (Cohen, Kulik & Kulik, 1982). Zamonaviy pedagogika nuqtai nazaridan tyutorlik nafaqat akademik bilimlarni oshirish, balki o'quvchining kognitiv, affektiv va psixomotor sohalarini kompleks rivojlantirish vositasi hisoblanadi.

1. METODOLOGIYA VA TADQIQOT USULLARI

Ushbu tadqiqotda quyidagi ilmiy usullar qo'llanildi:

1. Hujjatlar tahlili - PF-232-sonli farmon, unga bog'liq me'yoriy hujjatlar va xalqaro normalar;
2. Qiyosiy tahlil - Turli mamlakatlardagi tyutorlik tizimlarini o'rganish;
3. Statistika tahlil – O'zbekiston ta'lim tizimining hozirgi holati ko'rsatkichlari;
4. Pedagogik kuzatuv - Tajriba sinovlarining natijalari.

Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston ta'lim tizimi, predmeti esa tyutorlik faoliyatini tashkil etishning huquqiy va pedagogik jihatlari olingan.

2. FARMONNING HUQUQIY VA NORMATIV ASOSLARI

2.1. Huquqiy bazani rivojlantirish

PF-232-sonli farmon tyutorlik faoliyatini tartibga soluvchi yangi huquqiy mexanizmlarni joriy etadi. Asosiy innovatsiyalar:

1-Jadval: Tyutorlik faoliyatini tartibga soluvchi asosiy hujjatlar

Hujjat turi	Maqsadi	Amalga oshirish muddati

Qonun loyihasi	Tyutorlikning huquqiy maqomini belgilash	2026-yil I chorak
Vazirlar Mahkamasi qarori	Amaliy mexanizmlarni belgilash	2026-yil II chorak
Standartlar va qoidalar	Kasbiy talablarni aniqlash	2026-yil I yarmi

2.2. Raqamli platforma va axborot tizimi

Farmon “Mening Tyutorim” milliy raqamli platformasini yaratishni nazarda tutadi. Bu platformaning metodologik jihatlar:

- Individual o‘quv yo‘llarini loyihalash (Individual Learning Path - ILP);
- Adaptiv test tizimlari;
- Katta ma’lumotlar tahlili (Big Data Analytics) asosida natijalarni prognozlash;

3. PEDAGOGIK ASOSLAR VA METODOLOGIK YONDASHUV

3.1. Differensiallashtirilgan ta’lim

Tyutorlik tizimining pedagogik asosi Vygotskiyning “Yaqin rivojlanish zonasi” (Zone of Proximal Development) nazariyasiga asoslanadi. Farmon har bir o‘quvchining:

1. Kognitiv darajasi - bilim olish qobiliyati;
2. Motivatsion darajasi – o‘rganish istagi;
3. Amaliy darajasi - bilimni qo‘llash ko‘nikmasi nuqtai nazaridan individual yondashuvni talab qiladi.

3.2. Kompetensiyaviy yondashuv

Farmonda zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilgan:

1. Kognitiv kompetensiyalar - tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish;
2. Sotsial kompetensiyalar - hamkorlik, muloqot;
3. Emotsional kompetensiyalar – o‘zini tuta bilish, resilientlik.

4. XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON MODEL

4.1. Qiyosiy tahlil natijalari

2-Jadval: Turli mamlakatlarda tyutorlik tizimlari

Mamlakat	Moliyalashtirish modeli	Sifat nazorati	Natijadorlik
Singapur	Davlat-xususiy sheriklik	Markazlashtirilgan	Yuqori (PISA 1-o‘rin)
Finlandiya	Davlat moliyalashtirishi	Maktab darajasida	Yuqori (EQF 8 daraja)
Janubiy Koreya	Xususiy sektor	Qat’iy reglament	O‘rtacha yuqori
O‘zbekiston (taklif)	Aralash model	Ko‘p darajali	Kutilayotgan

4.2. O‘zbekistonning o‘ziga xos modeli

O‘zbekiston modelining o‘ziga xos xususiyatlari:

1. Madaniy moslashuv - milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashgan;
2. Geografik hisobga olish - qishloq va shahar farqlari;
3. Ijtimoiy adolat - kam ta‘minlangan oilalar uchun imtiyozlar.

5. TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

5.1. Kutilayotgan pedagogik natijalar

Empirik tadqiqotlar asosida quyidagi o'zgarishlar kutilmoqda:

- O'quvchilarning akademik yutuqlarining 25-30% oshishi;
- Maktabga qiziqishning 40% ga ortishi;
- O'quvchilarning o'z-o'zini baholash ko'nikmalarining rivojlanishi.

5.2. Sotsiologik ta'sir

Tyutorlik tizimi quyidagi ijtimoiy oqibatlarga olib keladi:

1. Ta'limda tenglik - barcha ijtimoiy guruhlar uchun imkoniyat;
2. Ota-onalarning ishtiroki – ta'lim jarayoniga faol jalb qilish;
3. Kasbiy yo'naltirish - yoshlarni bozor ehtiyojlariga mos tayyorlash.

6. AMALGA OSHIRISH BOSQICHLARI VA NAZORAT MEXANIZMLARI

6.1. Bosqichma-bosqich joriy etish

Farmon amalga oshirilishining ilmiy jihatlar:

- 2026-yil: Pilot loyihalar va empirik tadqiqotlar;
- 2027-yil: Keng miqyosda joriy etish va monitoring;
- 2028-yil: Optimallashtirish va xalqaro integratsiya.

6.2. Sifat nazorati tizimi

Ilmiy asoslangan nazorat mexanizmlari:

1. Formativ baholash - jarayonni doimiy monitoring qilish;
2. Summativ baholash - yakuniy natijalarni o'lchash;
3. Meta-baholash - tizim samaradorligini tahlil qilish.

7. MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLI YECHIMLAR

7.1. Potensial qiyinchiliklar

Tadqiqot natijalari quyidagi muammolarni ko'rsatadi:

1. Kadrlar tayyorlash - malakali tyutorlar yetishmasligi;
2. Moliyaviy resurslar - keng miqyosda moliyalashtirish;
3. Texnik infratuzilma - qishloq hududlarida texnik imkoniyatlar.

7.2. Ilmiy asoslangan takliflar

1. Pedagogik innovatsiyalar - AI asosida individual o'quv rejalari;
2. Iqtisodiy model - davlat-xususiy sheriklik;
3. Xalqaro hamkorlik - global tajribalarni o'rganish.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-232-sonli farmoni talim tizimida fundamental o'zgarishlarni boshlab beradigan strategik hujjatdir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tyutorlik faoliyatini tashkil etish:

1. Pedagogik jihatdan - individual ta'lim yondashuvlarini rivojlantiradi, ta'lim sifatini oshiradi;
2. Huquqiy jihatdan - yangi me'yoriy bazani yaratadi, faoliyatni tartibga soladi;
3. Ijtimoiy jihatdan – ta'limda teng imkoniyatlarni ta'minlaydi, ijtimoiy adolatni kuchaytiradi
4. Iqtisodiy jihatdan - yangi ish o'rinlari yaratadi, inson kapitalini rivojlantiradi.

Farmonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- Ilmiy tadqiqotlar asosida amaliy yechimlar ishlab chiqish;
- Xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish;

- Monitoring va baholash tizimini doimiy takomillashtirish.

Tyutorlik tizimini joriy etish nafaqat ta'lim sifati, balki butun jamiyatning taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan keng qamrovli islohotdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cohen, P. A., Kulik, J. A., & Kulik, C. C. (1982). Educational outcomes of tutoring: A meta-analysis of findings. *American Educational Research Journal*.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-232-sonli farmoni (2025).
4. UNESCO (2023). *Global Education Monitoring Report*.
5. OECD (2024). *PISA Results and Analysis*.
6. To'rayev, B. (2024). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. O'qituvchi nashriyoti.

Qo'shimcha ma'lumotlar: Tadqiqot O'zbekiston Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Pedagogika ilmiy-tadqiqot instituti hamda Toshkent davlat pedagogika universiteti materiallari asosida amalga oshirildi.